

Запропонована методика програмно реалізована у середовищі Delfi і орієнтована на застосування, як при розробленні превентивних планів так і під час прийняття рішення щодо виконання СБЗ за конкретних умов обстановки. Структурні складові методики незалежні одна від одної. Вони можуть бути використані самостійно при організації виконання окремих часткових завдань.

Таким чином, використання автоматизованої системи підтримки прийняття рішення дозволить підвищити достовірність та скоротити час на планування та прийняття рішення на використання угруповань НГ України для охорони правопорядку в районі НС, введеного за умов виникнення масових безпорядків.

Надійшла до редколегії 02.04.2019

УДК 351.75:621.37

В. В. БОГУСЛАВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ ПРИ ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Розглянуто окремі форми силової протидії поліцейських в ході охорони громадського порядку (пасивний спротив та напад). Досліджено застосування поліцейськими електрошочкових пристроїв при охороні громадського порядку.

Ключові слова: *громадський порядок, Національна поліція, сльозогінні речовини.*

Під час несення служби з охорони громадського порядку працівникам поліції доволі часто доводиться стикатися різними формами силової протидії, окремі з яких є доволі небезпечними для поліцейських.

Силова протидія поліції може проявлятися у формі пасивного спротиву, коли особа не здійснює жодного нападу на поліцейських, однак у силовий спосіб перешкоджає виконанню ними службових обов'язків. Наприклад, особа може загороджувати поліцейським прохід до певного місця події або, навпаки, вихід поліцейських з місця події із затриманими особами чи вилученим майном. Також особа може перешкоджати своєму затриманню звільняючись від захватів поліцейського чи напружувати м'язи рук, перешкоджаючи тим самим проведенню спеціальних прийомів. Оскільки такі дії особи, не несуть прямої загрози особистій безпеці поліцейських, реагування на них має здійснюватися пропорційно.

Зазначені дії можуть давати підстави для застосування для застосування фізичної сили (відповідно до ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для затримання особи, яка вчинила правопорушення [1]). Крім того, за наявності підстав до такої особи можуть бути застосовані кайданки та інші засоби обмеження рухомості (п. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]).

Опитування практичних працівників поліції з даного питання показує, що застосування фізичної сили у зазначених випадках застосовується широко (кайданки – рідше). Це пояснюється тим, що заходи фізичного впливу, застосовувані для подолання пасивного фізичного опору, не пов'язані із завданням шкоди здоров'ю.

Іншою формою силового протистояння є напад на поліцейського, під час якого особа або група осіб застосовує або погрожує застосуванням до поліцейських фізичної сили, підручних засобів, холодної зброї чи вогнепальної зброї, вибухових пристроїв, хімічних речовин тощо.

Такі дії можуть вчинятися як силове протистояння затриманню, як агресія в ході ескалації конфлікту, що виник на ґрунті вимоги поліцейських до цих осіб припинити певне правопорушення, пред'явити документи тощо, або ж зненацька агресія осіб, до яких поліцейські попередньо не зверталися і не вживали жодних заходів реагування.

У таких випадках поліцейським дозволено законом застосовувати наступні заходи примусу.

По-перше, для забезпечення особистої безпеки поліцейські уповноважені застосовувати фізичну силу (ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» [1]).

По-друге, для забезпечення особистої безпеки поліцейські уповноважені застосовувати окремі спеціальні засоби:

- гумові та пластикові кийки (підп. «к» п. 2 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]);

- засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівливої дії (підп. «а» п. 3 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]);

- електрошокові пристрої контактної та дистанційно-контактної дії (підп. «а» п. 6 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]);

- пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засобів акустичного та мікрохвильового впливу (підп. «а» п. 8 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]);

- пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії (підп. «а» п. 10 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]);

- службового собаку (підп. «г» п. 12 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [1]).

По-третє, відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» для відбиття нападу на поліцейського у виняткових випадках може бути застосована вогнепальна зброя [1].

Як бачимо, у разі загрози життю або здоров'ю поліцейського закон дозволяє застосовувати достатньо широкий перелік заходів примусу.

Водночас, важко уявити ситуацію, коли в розпорядженні поліцейського наявні у розпорядженні одночасно вогнепальна зброя, кийки, речовини сльозогінної та дратівливої дії, електрошокові пристрої, боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими кулями та службовий собака.

Здебільшого, у поліцейських під час несення служби із вищеперерахованих спеціальних засобів наявні короткоствольна вогнепальна зброя та речовини сльозогінної дії. Курсанти навчальних закладів МВС України при їх залученні до охорони громадського порядку забезпечуються гумовими кийками та засобами сльозогінної дії.

Тому в ході відбиття нападу вибір засобів обмежується прийомами рукопашного бою, гумовими кийками, речовинами сльозогінної дії та вогнепальною зброєю.

На перший погляд, наявність в арсеналі захисту вогнепальної зброї мало б достатньою мірою убезпечити поліцейських від нападів, що містять загрозу їх життю та здоров'ю.

Однак, на жаль, це далеко не так. Прикладом тому є події, які мали місце у Кривому Розі, коли 16 березня 2019 року декілька осіб нанесли тілесні ушкодження працівникам поліції охорони та заволоділи їх автоматом [2].

У цій ситуації, безумовно, можна було б говорити і про недостатнє володіння поліцейськими прийомами рукопашного бою, і про тактичні прорахунки, які виявилися зокрема у підході на близьку відстань до цих осіб. Але аналіз цієї та багатьох схожих ситуацій показує, що спосіб вирішення проблеми криється не тільки у покращенні якості тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки поліцейських. Це, безумовно, є важливо, однак ідея підготовки поліцейських, які б переважали усіх оточуючих у володінні прийомами рукопашного бою, навряд чи може бути реалізована на практиці.

У даному випадку виникає питання про те, чи була у поліцейських можливість протистояти посяганням, не відсторонюючись при цьому від охорони громадського порядку. Очевидним є те, що в цій та схожих ситуаціях у поліцейського є підстави для застосування фізичної сили, але може бути недостатньо вмінь щодо застосування прийомів рукопашного бою для відбиття нападу та затримання нападника. Що стосується застосування вогнепальної зброї, то цей захід міг бути ефективним, однак до початку посягання на поліцейських у них могло не бути достатніх підстав для застосування вогнепальної зброї, а після посягання – могло не бути можливості її застосувати.

Додатково слід зауважити на іншій проблемі застосування вогнепальної зброї. У випадках застосування або погрози застосування щодо поліцейських вогнепальної зброї або вибухових пристроїв це сприймається поліцейськими для достатня підстава для застосування вогнепальної зброї у відповідь (або, принаймні, приведення вогнепальної зброї у готовність).

Якщо ж напад на поліцейських здійснюється без застосування вогнепальної зброї чи вибухових пристроїв, а тільки із застосуванням фізичної сили, поліцейські зазвичай вагаються застосовувати вогнепальну зброю або приводити її у готовність.

Водночас, підстави для застосування вогнепальної зброї виникають не тільки у разі озброєного нападу на поліцейського, оскільки небезпеку для життя та здоров'я може нести і напад неозброєної особи або групи неозброєних осіб. Зокрема, закон до зволяє застосовувати вогнепальну зброю без попередження, зокрема, у таких випадках: при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї (п. 1 ч. 6 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» [1]) та для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю (п. 5 ч. 6 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» [1]).

Нерішучість у застосуванні вогнепальної зброї при неозброєному нападі пояснюється тим, що на відміну від озброєного нападу, небезпечність якого очевидна з моменту, коли нападник тільки продемонстрував вогнепальну зброю чи вибуховий пристрій, у випадку неозброєного нападу його небезпечність проявляється тільки після початку безпосередньої агресії. А за відсутності доказів реального та небезпечного посягання поліцейські, які застосували вогнепальну зброю, нестимуть сувору відповідальність.

Таким чином, у випадку неозброєного нападу, коли у поліцейського є підстави для застосування фізичної сили, але недостатньо навичок, а підстав застосування вогнепальної зброї немає, очевидним є висновок про те, що оптимальним засобом протидії посяганням є застосування спеціальних засобів.

Водночас, застосування гумових чи пластикових кийків потребує певних навичок ведення поєдинку, якими поліцейський може поступатися нападнику. Крім того, нападників може бути більше, ніж поліцейських. Застосування сльозогінних речовин хоч і не настільки залежить від фізичних навичок, однак від застосування сльозогінних речовин у закритому приміщенні можуть постраждати не тільки нападники, але й всі присутні, у тому числі й самі поліцейські та особи, що не беруть участь у нападі.

Доволі ефективним у даному випадку може бути застосування електрошокерів, які дозволять ефективно знешкодити найбільш агресивних нападників без спричинення ним вогнепальних поранень та травм від застосування гумового чи пластикового кийка.

У даному випадку доречно звернути увагу на Інструкцію про порядок застосування електрошокерів (електрошокерів), яка затверджена наказом МВС України № 101 від 13.02.1998 [3].

Відповідно до даної інструкції категорично забороняється:

- застосовувати електрошокери в районі голови, шиї та статевих органів;
- перевищувати допустимий час впливу електророзряду на правопорушника, встановлений Інструкцією по експлуатації на кожний тип електрошокера;
- використовувати електрошокери, що мають зовнішні пошкодження та несправні запобіжну чи пускову кнопку;

– користуватися електрошокером у приміщеннях, де є легкозаймисті або вибухонебезпечні речовини [3].

Водночас, при підготовці поліцейських слід використовувати методики комбінованого використання електрошокера із іншими видами спеціальних засобів, коли особу, яка застосовує електрошокер контактної-дистанційної дії поряд страхує напарник із гумовим кийком для відбиття нападу від інших осіб. В окремих випадках поліцейського, який застосовує електрошокер можна з відстані декількох метрів страхувати іншим поліцейським з вогнепальною зброєю.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 05.04.2019).

2. У Кривому Розі побили і забрали зброю поліцейських. Інцидент хотіли приховати // Українська правда : сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/03/20/7209746/> (дата звернення: 05.04.2019).

3. Інструкція про порядок застосування електрошочкових пристроїв (електрошокерів) : затв. наказом МВС України від 13.02.1998 № 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101320-98> (дата звернення: 05.04.2019).

Надійшла до редколегії 10.04.2019

УДК 361.77/351.741

О. І. БОЙКО,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-1030-5997>

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСОБИСТИЙ ЗАХИСТ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Розглядається сутність мовленевої компетенції поліцейського, як здатність встановлення та розвитку контактів, необхідних для ефективної діяльності поліції.

Ключові слова: професійна підготовка, мовленева компетенція, поліцейський, особиста безпека, комунікація, спілкування.

В кожній державі поліцейські стоять на сторожі закону, бо є чимало людей, охочих його порушити. Вони – оплот безпечного суспільства. На них покладено відповідальність за життя громадян і порядок у країні. Тому саме людський фактор, особиста культура, освіченість, здатність до самовдосконалення, уміння застосовувати свої знання в різних сферах правоохоронної діяльності визначають ступінь успіху працівників поліції.

Навчання – важлива, але, у жодному разі, не єдина форма професійної підготовки, якої потребують співробітники поліції для ефективного виконання своєї роботи в багатонаціональному суспільстві. Метою такого навчання повинно бути набуття співробітниками поліції конкретних компетенцій (тобто, поінформованості, знань та навичок), необхідних для роботи в такому середовищі.

Безпека суспільства багато в чому залежить від співпраці поліції з населенням. На якість співпраці впливає вміння вести розмову, професійно спілкуватися з людьми. Спілкування – це складний процес встановлення та розвитку контактів, необхідних для ефективної діяльності поліції. Поліцейський має володіти технікою спілкування, знати як встановлювати психологічний контакт і визначати правильну лінію поведінки. Спілкування працівника поліції носить, як правило, офіційний характер і досить чітко регламентоване